

HANTVERKSLABORATORIET

Den synliga handen
Trädgårdsmästarens roll i den
historiska trädgården på Mårbacka

INBJUDAN

Konferens 21-22 oktober
Mårbacka Minnesgård
Sunne kommun

MÅRBACKA
— SELMA LAGERLÖFS HEM —

Temat för konferensen handlar om kunskapsöverföring och berör bland annat den viktiga dokumentationen av arbetet i en museal trädgård och hur kunskapen om trädgården och arbetet förmedlas vidare.

Välkommen!

GÖTEBORGS UNIVERSITET

PROGRAM

Tisdag 21 oktober

09.00 *Guidad tur i Rottneros Park* för den som är intresserad och som har möjlighet att ta sig till Sunne innan utsatt tid för konferensen (aktivitet utanför konferensens program). Fika ingår. Samäkning från Rottneros till Mårbacka kan ordnas.

11.45 Abonnerad buss avgår från Kils järnvägsstation till Mårbacka.

12.30 Lunch och samling på Mårbackas café.

13.20 *Rundvandring i Mårbackas trädgård*, Anna-Lena Sonesson trädgårdsmästare på Mårbacka. Samling utanför huvudbyggnaden.

14.30 Fika

15.30 - *Tekniker för bevarande av gamla fruktträd*

17.45 Workshops i två grupper under ledning av Henrik Morin, parkkonsult och praktisk utförare i historiska trädgårdsmiljöer, samt ansvarig för grönt kort-certifiering för fruktträdsbeskärare.

15.30 - 16.30 Grupp 1: *Kronstabilisering och avlastande beskärning*

Grupp 2: *Isärtagning av betongplomberad stubbe. Vitålisering av trötta träd*

16.45 - 17.45 Grupp 2: *Kronstabilisering och avlastande beskärning*

Grupp 1: *Isärtagning av betongplomberad stubbe. Vitålisering av trötta träd.*

18.00 Abonnerad buss avgår till Sunne för incheckning på Broby Gästgiveri.

Mellanmål delas ut innan avresa att ta med på bussen.

19.30 Mingel och fördrink i baren på Broby gästgiveri.

20.00 Middagsbuffé. Kaffe och mingel i baren efter föredraget ca 21.30.

21.00 *Utvecklande skötsel i kulturhistoriskt värdefulla parker och trädgårdar*

Tina Westerlund, trädgårdsmästare och doktorand på institutionen för kulturvård och Joakim Seiler som är chefsträdgårdsmästare på Gunnebo slott berättar om ett nystartat projekt.

Onsdag 22 oktober

8.00 Buss avgår från Broby Gästgiveri i Sunne till Mårbacka.

8.30 *Mårbackas trädgård*, Anna Tandre landskapsarkitekt inriktad mot historiska trädgårdsanläggningar.

9.15 *Trädgårdsmästarens manual, ett projekt om kunskapsöverföring*, Jeanette Blom trädgårdsmästare och hantverkskoordinator på Hantverkslaboratoriet.

9.45 *Vård- och underhållsplaner i förhållande till byggnadsminnesförklarade parker och trädgårdar*, Erika Hedenskog, Charlotta Hagberg och Sara Bodin-Olsson,

antikvarier på länsstyrelsen i Värmland.

10.15 Fika

10.30 *Framtida utvecklingsvägar utifrån trädgårdsmästarens roll*. Diskussion.

12.15 *Guidad tur i Minnegården, Selma Lagerlöfs hem*

13.00 Lunch

13.45 Samling med utvärdering och kaffe på maten

14.30 Abonnerad buss avgår till Sunne buss- och järnvägsstation. Framme ca 14.45

ANMÄLAN

Antalet deltagare på konferensen är av utrymmesskäl max 54 personer.

Pris: 1 195 kr inklusive moms. I priset ingår konferens, två luncher, middag, fika och abonnerad buss. Boende bokas på egen hand, se information nedan.

Vi vill ha din anmälan och betalning senast den 22 september

Anmälan görs på följande webblänk:

<https://www.webropol surveys.com/S/1084881A7C225CA4Fipar>

Observera att du först vid betalning har en garanterad plats. En bekräftelse med deltagarlista och information skickas tidigast den 27 september.

Betalningsuppgifter

Bankgiro 5051-8646. Ange 3016 HL och ditt namn i meddelandefältet.

Faktura. Skicka e-post till jeanette.blom@conservation.gu.se och ange namn, faktureringsadress och organisationsnummer.

Viktig information till dig som ska boka tågbiljett

Dag 1. Abonnerad buss hämtar upp tågresenärer vid Kils järnvägsstation kl. 11.45 för transport direkt till Mårbacka utan att passera Sunne.

Dag 2. Bussen kör tågresenärer till Sunne buss- och järnvägsstation kl. 14.30.

Boende är reserverat på Broby Gästgiveri i Sunne till en kostnad av 595 kr för del i dubbelrum. E-nöckelutställning 395 kr. För boening av rum kontakta Broby Gästgiveri på tel. 0563-13370 alt. www.broby.nu. Tips på andra boenden www.selmahotel.se, www.selmaspa.se, www.sunnevandrarbem.se.

Vid frågor, kontakta Jeanette Blom, jeanette.blom@conservation.gu.se eller tel. 0736-22 17 59

Kom ihåg att ta med varma och bekväma kläder till workshopen

GUIDAD TUR I ROTTNEROS PARK

Guidningen leddes av tre "generationer" trädgårdsmästare i Rottneros park. Fr v Annelie Johansson (2009-2011), Magnus Holmvik (nuvarande fr 2011) och Jeanette Blom(2003 och 2004). (Foto: Lotta Lindqvist)

I parkallén, Jeanette Blom och Annelie Johansson. (Foto: Lotta Lindqvist)

Östra fasaden av herrgården med herrgårdsflyglarna. (Foto: Lotta Lindqvist)

Fika och lite skydd undan regnet vid Bovind, parkens äldsta byggnad från ca 1840-tal. (Foto: Jeanette Blom)

I bakgrunden, sjön Fryken. (Foto: Jeanette Blom)

(Foto: Jeanette Blom)

(Foto: Jeanette Blom)

(Foto: Jeanette Blom)

Samling runt "Prins Gustaf", skulptur av Carl Eldh, mitt i Rosengården. (Foto: Lotta Lindqvist)

RUNDVANDRING I MÅRBACKAS TRÄDGÅRD

Anna-Lena Sonesson, trädgårdsmästare på Mårbacka inleder konferensen med en visning av trädgården. Här med Solrabatten i förgrunden och Toddylunden i bakgrunden. Röda byggnaden till höger i bild är trädgårdsboden. (Foto: Lotta Lindqvist)

WORKSHOP – VÄVA VASSMATTOR

Linda Lou Axelsson, studerande vid Trädgårdsutbildningen i Sunne TRÄDGÅRSDAX, instuerade i vassmattevävning.

Håkan Wallin.

Joakim Seiler och Lena Benjegård.

Linda Lou klipper till kanterna.

Foto: Jeanette Blom

WORKSHOP - KRONSTABILISERING

Peter Hagdahl, arborist från Salix trädvård instruerar i teknik och material för kronstabilisering.

"Gammalt" snitt efter borttagen gren som knäcktes av den kraftiga åskstormen den 4 augusti.

WORKSHOP – PROBLEM OCH SKADOR, BESKÄRNING

Henrik Morin, parkkonsult, visar en betongplomberad stubbe av lönn. Meningen var att stubben skulle tas isär, men plomberingen var för stark. Inte ens motorsåg rådde på den. (Foto: Jeanette Blom)

Diskussion kring en fläxskada på en kastanj. Skadan orsakades av stormen den 4 augusti. (Foto: Lotta Lindqvist)

Samuel Casco, arborist, på väg upp i en gammal apel. (Foto: Lotta Lindqvist)

Apeln har långa stammar och ett grenverk som sitter högt upp och långt ut. Stammar och grövre grenar kan knäckas när som helst. Trädet behöver "veteraniseras" enligt Henrik Morin. Dvs beskäras på ett värdigt sätt för ett åldrat träd. Traditionell beskärning med "snygga" snitt ser inte så bra ut på ett så pass gammal träd och kan också innebära en för hård beskärning. Samuel visar ett nytt sätt att ta bort riskfyllda grenar. Tekniken efterlämnar inga "riktiga" snitt utan ser vid en hastig blick ut som om grenen hade gått av på ett naturligt sätt. (Foto: J. Blom)

Så blev resultatet. Samuel är nöjd. Tekniken kan kanske kallas naturvårdsbeskrning? (Foto: Lotta Lindqvist)

Dags för nästa gren! (Foto: Jeanette Blom)

MIDDAG PÅ BROBY GÄSTIVERI, SUNNE

Mingel i puben före middagen.

Middag i stora matsalen.

ANTECKNINGAR FRÅN GRUPPDISKUSSIONER

Onsdag 22 oktober 2014

Framtida utvecklingsvägar uti från trädgårdsmästarens roll i den historiska/museala trädgården.

- Krav på utbildning, erfarenhet, specifika kunskaper – för en trädgårdsmästartjänst i en historisk anläggning. Hur ska en trädgårdsmästarutbildning se ut i framtiden?
- Hur ska trädgårdsmästarrollen utvecklas?
- Styrdokument

Grupp1

Utbildningsformer

- Önskas mer utbildning/praktik på handverktyg. Uttrycket blir ett helt annat i anläggningen.
- Önskan om kortare kurser som ger möjlighet att fördjupa sig
- Påbyggnadsutbildning för personer som jobbar i historiska anläggningar.
- Kombinera allmän kulturhistorisk utbildning med gamla hantverkstekniker.
- Viktigt för säsongsanställda, som inte hinner ta till sig kunskapen om anläggningen under en säsong, att ha en grundläggande historisk utbildning med sig.
- Viktigt med kontinuitet, långsiktighet. Idag kommer och går trädgårdsutbildningarna. Viktigt få någon ordning. Liten bransch, känslig.
- Se på utländska exempel:
 - National Trust: Här utbildar man sig vintertid, jobbar under säsong....
 - Trädgårdsmästarutbildning i Schweiz och Tyskland: 3-årig utbildning, 1 ½ års praktik under 3 säsonger. Kompetenser finns, praktikplatser finns. Man får schysst ersättning.
- Är det så stor skillnad att jobba i en historisk anläggning jämfört med en mer traditionell. Har inte alla behov av en gemensam grundutbildning? Utifrån den kan man sen nischa sig? Har inte alla behov att kunna hantera vissa redskap, handredskap, maskiner och skötsel av dessa?
- Är det rimligt att man efter 40 veckor kan kalla sig trädgårdsmästare på vissa utbildningar?
- Förmedling/värdskap – ska vara en del av utbildningen.
- Social kompetens är viktig – att möta människors frågor och kunna förmedla kunskaper och erfarenheter, att kunna möta människor i sorg...
- Viktigt att spetsa till sin utbildning för att stärka sin position.
- Nischa sig för kommande behov viktigt - 3000 kyrkogårdar som väntar på skötsel...
- Fortbildning viktig.
- Gröna kort, gröna kurser – intressant att vidareutveckla sig.

Utveckla trädgårdsmästarens roll

- Utveckla rollen – ger mer status. (trädgårdsmästarens status ligger på mitten..., trädgårdsarbetarens status?) Viktigt att se till hela branschen!
- Mer publik roll – önskan om att få guida publiken mer.
- Kulturhistoriskt inriktad skötsel ger andra resultat i en anläggning.
- Hantverket är jätteviktigt – anpassat till platsen.
- Trädgårdsmästarens roll - kommunicera, utställningsproducent, gestalta miljöer...
- Viktigt att få förmedla trädgårdshistoria. Höjer statusen i jobbet.
- Viktigt att få förmedla – ska ej ses som övertid.
- Viktigt att göra trädgårdsarbetet mer synligt – synliggör också trädgårdsmästaren. Hur jobbar vi i våra anläggningar? Besöksmålstanke – ”offentlig park”, Mårbacka, kyrkogård.... Ser i huvudsak till: Ekonomiska resultatmål? Besöksmål? Ergonomi?

- Skapa en riktig branschorganisation. En bransch kan ställa krav. Fackförbund som ger större möjlighet tillpåverkan.
- Starta egna företag i branschen/den historiska trädgårdsbranschen. Finns behov!

Styrdokument – ja, det finns behov av det!

- Vårdplan: Säsongsanställda - svårt att ta till sig kunskapen om en anläggning under en säsong. Viktigt med grundläggande historisk utbildning och att platsen där man jobbar har tydlig vårdplan.
- Skötselmanual: Kan man generalisera – finna mall typ ”skötselmanual”98?

Grupp 2

Behov av en fortbildning för trädgårdsmästare i historisk miljö

Kombinerad teoretisk och praktisk utbildning, där teoretiska studier i trädgårds- och stilhistoria varvas med praktiska moment/workshops i gamla hantverkstekniker.

Yrkesrollen

Vi ser att det finns ett ökat behov av att trädgårdsmästaren också är pedagog, värdskapare, guide, och att den sociala och kommunikativa kompetensen behöver vara stor.

Diskussionen handlade också om rollen som utställningsproducent; att trädgårdsmästaren i en historisk anläggning inte bara ska kunna kommunicera muntligt utan med text och gestaltning. I drömläget skulle varje trädgårdsanläggning ha ett team bestående av trädgårdsmästare och utställningsproducent för att nå ut med kommunikationen kring platsen.

Grupp 3

Lämplig utbildning och lämplig kunskap för trädgårdsmästare i historisk miljö

Utbildningar är ganska inriktade på dagens tillvägagångssätt, det behövs mer "gammal" kunskap, t ex effekten av att använda handverktyg framför maskiner där så är möjligt.

Ky-utbildningar tenderar att ha blivit mer teoretiska, mindre praktiska.

Kortare kurser vore fantastiskt, där man lär sig, fördjupar sig i mindre delar. T ex skötsel av grusgångar eller fruktträd. Kulturhistorisk hänsyn i skötsel krockar ibland med dagens behov... Tex att äppelträd ska beskäras luftigt p g a kräftan, men gamla direktiv säger täta, höga äppelträd.

Hur kan vi utveckla vår yrkesroll?

Lite högre status skulle önskas, på så vis att andra skulle förstå vilket kunnande som finns i yrket och vilken specialistkunskap som både finns och krävs!

Att få möjlighet att guida mer, och berätta om vad man gör och varför, skulle både kännas mycket utvecklande för trädgårdsmästaren samt bli statushöjande för yrket!
Att skapa en riktig branschorganisation!! För att kunna vara med och påverka osv.

Grupp 4

Trädgårdsmästarens yrkesroll i framtiden.

- Goda exempel på styrdokument för skötseln av en anläggning efterfrågas.
- Värdefullt att hitta anställningsformer där utbildning ingår som en del
- En modell kan vara det engelska systemet som National Trust tillämpar med en tre-årig kombination av arbete och studier för ett certifikat som trädgårdsmästare
- Kan dynamiken mellan sommarsäsong för arbete och vintersäsong för studier utnyttjas även här hos oss?
- Är ett mer sammanvävt koncept med dagar av praktiskt arbete avbrutet med teori-dagar en annan framkomlig väg?
- Yrkesrollen/begreppet trädgårdsmästare är idag urvattnat och behöver ”putsas upp”.

FUNKTIONÄRER

Ett stort tack till årets studenter på Trädgårdsutbildningen i Sunne, TRÄDGÅRSDAX som ställde upp som funktionärer. Utan er hade logistiken under konferensen inte fungerat. Tack också till Linda Lou som axlade rollen som instruktör av vassmattevävning utmärkt.

Fr v: Kristina Olsson, Camilla Wolfbrandt, Lindalou Axelsson, Linda Näsman, Katarina Persson och Svetlana Bergman. Saknas på bild gör Rolf Andersson.

Bilden är tagen i örtagården i Rottneros Park den 7 november. Årets första snö har lagt sig på ringblommorna!
(Foto: Lotta Lindqvist)

Utvärdering "Den synliga handen", Mårbacka 2014

Markera med kryss, 1 = mindre bra och 5 = mycket bra

	1	2	3	4	5
1 Hur tycker du att årets upplägg av konferensen har fungerat, t ex tider, logistik mm?		6%	39%	55%	
Ev kommentar (+) Bra med ett välfyllt program (-) Kort konferens för de som reser långt För kort tid med Henriks workshop.					

2					
Vad tycker du om årets aktiviteter?					
<i>Guidad tur i Rottneros Park, Jeanette Blom, Annelie Johansson, Magnus Holmvik</i>			21%	46%	33%
<i>Rundvandring i Mårbackas trädgård, Anna-Lena Sonesson</i>			3%	55%	42%
<i>Workshops, Tekniker för bevarande av gamla träd, Henrik Morin</i>			3%	38%	59%
<i>Mårbackas trädgård, Anna Tandre</i>			3%	32%	65%
<i>Trädgårdsmästarens manual, Jeanette Blom</i>			8%	47%	45%
<i>Vård- och underhållsplaner, Erika Hedenskog, Charlotta Hagberg och Sara Bodin-Olsson</i>	3%	14%	54%	24%	5%

3					
Hur tycker du att föredragslokalen har fungerat?		5%	44%	46%	5%
Ev kommentar (+) Mysigt. Ljus och trevlig lokal. Bra när allt är på samma ställe. (-) Trångt. Varmt och dålig luft. Jobbig akustik. Svårt att se när man satt längre bak. Störande ljud från köket. Lång till toaletten. "Tysta" föredragshållare.					

4	Förslag på tema och plats för konferens hösten 2015.	
	PLATS	TEMA
	Julita	Frukträd
	Fredriksdal	"Efter-säsongen-jobb" på senhöst/vinter: ex stenbelagda ytor, grusgångar, murar, anläggning, hägn av nya och gamla varianter Växtanvändning i historiska trädgårdar när nya sjukdomar kommer in, ex buxbom mm
	Botaniska, Visby	Mångfald
	Enköping	Skötsel, utveckling av stadsmiljö.
	Mälardalen eller Skåne	Bevara eller förnya växtmaterial?
	Astrid Lindgrens Näs, Vimmerby	
		Praktiska övningar, tillverkning av något som vi använder i skötseln i historiska trädgårdar
		Häcker: formklipping, skötsel, sjukdomar, förnygring, renovering

Enkät om gesäll- och mästarbrev

Anser du att det ett finns behov av att kunna ta gesäll- och mästarbrev?	Ja 77 %	Nej	Vet inte 23 %
Kommentar <ul style="list-style-type: none"> • Om de utformas så att man först går en grundutbildning och senare välja olika inriktningar på gesäll- och mästarbrev • Det skulle höja både status och kunskapsnivå. • Allt som kan höja kunskapsnivån är av godo. • Det kan hjälpa till att reda ut rollerna i branschen, ex parkarbetare, trädgårdsmästare mm • Höjer statusen på trädgårdsyrken i stort • För att höja statusen och för att känna sig säkrare i sin yrkesroll • Utbildning = kunskap = status • För att förtydliga yrkeserfarenheter • Vet inte om det är bästa formen, men det är värt att undersöka. 			
Tror du att gesäll- och mästarbrev bidrar till att höja statusen på yrkesrollen trädgårdsmästare i historisk miljö?	Ja 90 %	Nej	Vet inte 10 %
Kommentar <ul style="list-style-type: none"> • Om det är rätt utformat • Det behövs en bredare kompetens • Kan även höja statusen för trädgårdsmästare i andra miljöer 			
Skiljer sig arbetet åt i en historisk trädgård jmf med andra trädgårdar/utemiljöer?	Ja 93 %	Tveksam 7 %	Vet inte
Om ja, på vilket sätt? <ul style="list-style-type: none"> • All praktiskt arbetande personal på en större anläggning behöver inte ha särskild utbildning. Planerande personal behöver ha extra växtkännedom. • Det är viktigt att ha förståelse för varför vi gör det vi gör. • Man måste ha en bredare kompetens om den historiska platsen. • Hänsyn till historiken måste föregå praktisk/ekonomiska aspekter • Metoder och redskap • Krävs mer hantverksmässig och teoretisk kunskap • Hänsyn till historien • Arbetssätt, växtval • Hantering och tolkning av kartmaterial • Förvaltning och planering/upplägg av arbetet • Förmåga att läsa av sin anläggning, tolka planer och dokument • Krävs mer specifika kunskaper i en historisk trädgård • Viktigt att bevara och förvalta den miljö som det var tänkt, föra vidare miljöns historia • Fördjupad kunskap om platsens historia, hur samhället och trädgården har utvecklats tillsammans. Andra tekniska kunskaper än de moderna. Kunskap om kunskapsförmedling. • Finns fler saker att ta hänsyn till. • Man bör förhålla sig till historien i fråga om tekniker, metoder och redskap. Utveckling och skaparfrihet. • Krävs större kunskaper och fokus på äldre tekniker, kulturväxter och andra tillvägagångssätt t ex vid gödning, skadebekämpning • Man är bunden till historien 			

Behöver trädgårdsmästare i historiska miljöer specifika kunskaper/färdigheter?	Ja 90 %	Tveksam 3 %	Vet inte 7 %
Om ja, vilka? <ul style="list-style-type: none"> • De flesta som är representerade på årets konferens. • I trädgårdshistoriska och äldre tekniker. • Historiska och kulturella kunskaper • Trädgårdshistoria • Metoder och redskap • Kulturhistoriska perspektivet • Hantverksmässig och teoretisk kunskap • Historia, gamla tekniker • Historiska metoder • Alternativa, mer historiska metoder • Skyddsproblematik – mer uttalad än i andra anläggningar • Kunna förvalta på rätt sätt och kunna förmedla platsens historia • Man behöver behärska platsens historia och ha nyckeln till den kunskapen som behövs för att förvalta det historiska arvet på lämpligt sätt • Man måste veta hur man söker historiskt material • Historisk kunskap om platsen/ ev person/tiden • Social kompetens, kunna ta folk • Äldre växtmaterial och skötsel 			
Kan branschspecifika kurser förläggas till trädgårdsanläggningar i Sverige?	Ja 81 %	Nej	Vet inte 19 %
Om ja, vilka anläggningar? <ul style="list-style-type: none"> • Torups slott i Malmö, våren 2015. • Gunnebo slott, Mölndal • De historiska, lite större anläggningarna • Där kompetensen finns 			
Är du intresserad av att delta i en referensgrupp?	Ja	Kanske	
Lasse Pettersson, Visby botaniska	x		
Anna-Lena Johansson, Malmö			x
Sara Utter, Fredrikdal	x		
Tina Fernqvist-Saxén, Arvika Fastighets AB	x		
Annelie Johansson, Rosendals trädgård Stockholm			x
Är du intresserad av att ingå i ett yrkesråd för en branschorganisation?	Ja	Kanske	
Lasse Pettersson, Visby botaniska			x
Anna-Lena Johansson, Malmö			x
Sara Utter, Fredriksdal			x
Annelie Johansson, Rosendals trädgård, Stockholm			x